

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Автором узагальнено пріоритетні завдання функціонування сучасного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва, запропоновано авторське тлумачення дефініції та сутності фінансово-кредитного механізму державного регулювання аграрного виробництва, розглянуто структуру фінансово-кредитного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва, яка з точки зору концепції системності має включати низку елементів: суб'єкти регулювання (державні органи влади); інструментарій (форми, методи та інструменти); об'єкт регулювання (аграрне виробництво); стратегічні цілі та індикатори фінансово-кредитного розвитку аграрного виробництва; ефекти, які генеруються в процесі реалізації механізму.

Ключові слова: аграрне виробництво, державна підтримка, фінансово-кредитний механізм, принципи державного регулювання.

Матвиенко Р. В. Формирование финансово-кредитного механизма государственного регулирования аграрного производства Украины.

Автором выделены приоритетные задачи функционирования современного механизма государственного регулирования развития аграрного производства, предложено авторское толкование дефиниции и сущности финансово-кредитного механизма государственного регулирования аграрного производства, рассмотрена структура финансово-кредитного механизма государственного регулирования развития аграрного производства, которая с точки зрения концепции системности должен включать ряд элементов: субъекты регулирования (государственные органы) инструментарий (формы, методы и инструменты) объект регулирования (аграрное производство); стратегические цели и индикаторы финансово-кредитного развития аграрного производства; эффекты, генерируемые в процессе реализации механизма.

Ключевые слова: аграрное производство, государственная поддержка, финансово-кредитный механизм, принципы государственного регулирования.

Matviienko R. V. Formation of financial and credit mechanism of state regulation of agrarian production of Ukraine.

The author summarizes the priorities of functioning of modern mechanism of state regulation of agricultural production is proposed copyright interpretation of the definition and nature of financial and credit mechanism of state regulation of agricultural production The structure of financial-credit mechanism of state regulation of agricultural production, which in terms of the concept of system should include a number of elements : Subjects of regulation (state authorities); Tools (forms, methods and tools); Object of regulation (agrarian production); strategic objectives and indicators of financial and credit the development of agricultural production; effects that are generated in the implementation mechanism.

Keywords: agricultural production, state support, financial and credit mechanism, state regulation principles.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження властивості системності в контексті функціонування фінансово-кредитного механізму державного регулювання аграрного виробництва обумовлена тісним кореляційним зв'язком між станом аграрного виробництва й особливостями фінансово-кредитної політики держави. Так, розвинений фінансово-кредитний механізм державного управління має здатність найбільш ефективно розподіляти ресурси, сприяючи економічному зростанню в країні, одночасно стимулюючи збільшення обсягів аграрного виробництва та нарощення потенціалу галузі. У свою чергу, розвиток аграрного виробництва можливий за рахунок активізації дієвих фінансово-кредитних інструментів, які у процесі реалізації генерують взаємообумовлені якісні зміни в політиці держави.

Системний підхід до функціонування фінансово-кредитного механізму орієнтує увагу органів державної влади на забезпечення створення інституціональних та інноваційних регуляторів трансформацій фінансово-кредитного потенціалу розвитку аграрного виробництва, які повинні включати комплекс таких заходів: зниження податкових ставок; сприяння в пільговому кредитуванні; контроль за змінами у величині закупівельних та оптово-відпускних цін з урахуванням фактичної собівартості продукції і встановленого нормативного співвідношення; формування сприятливих умов для суб'єктів аграрного виробництва в процесі забезпечення їх енергоносіями; забезпечення аграрного виробництва адміністративно-правовою, соціально-економічною й інформаційною безпекою; координація антикризових заходів; активізація участі органів державної влади у взаємовідносинах суб'єктів аграрного виробництва. Засоби державного регулювання характеризуються формалізованістю, офіційністю, загальнообов'язковістю та узгодженістю дій. У процесі функціонування фінансово-кредитного механізму державного регулювання стикаються між собою цілі законодавця, правозастосувача та конкретного учасника процесу державного регулювання. Єдність їх цілей інтегрує всі елементи фінансово-кредитного механізму державного регулювання в єдину взаємоузгоджену систему, що дозволяє досягти оптимального результату. Водночас неправильно зрозуміла потреба, недоброросівна мотивація, помилки у виборі засобів або неправильно поставлена мета одного з суб'єктів державного регулювання можуть звести нанівець його результати. На кожному етапі державного регулювання досягаються допоміжні, проміжні цілі, об'єктивно необхідні для отримання планованого результату та бажаної конкретної мети.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми державного регулювання в контексті фінансово-кредитного забезпечення аграрної сфери та державного управління з метою підвищення ефективності регулюючих інструментів і механізмів розкрито у наукових працях Амосова О. Ю., Мотренка Т. В., Воротіна В. Є., Гришової І. Ю., Наумова О. Б., Митяй О. В., Шестаковської Т. Л., Гнат'євої Т. М., Стоянової-Коваль С. С., Кошкалди І. В., Галицького О. М., Саблука П. Т. та ін. [1–10] Проте механізми фінансово-кредитного забезпечення, зокрема аспект їх державного управління, залишаються недовідомими внаслідок динамічних трансформацій галузі та такими, що потребують подальшого наукового дослідження.

Метою статті є дослідження сучасних трансформацій механізмів та інструментів державного управління фінансового-кредитного забезпечення аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою механізму державного регулювання аграрного виробництва є створення оптимальних умов для його розвитку, виходячи із суспільних потреб, національних інтересів, гарантування продовольчої безпеки країни, необхідності адаптування до змінних внутрішніх факторів і динамічних глобальних економічних процесів.

З огляду на особливості функціонування аграрного ринку нами сформовані цілі механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва (Рис. 1).

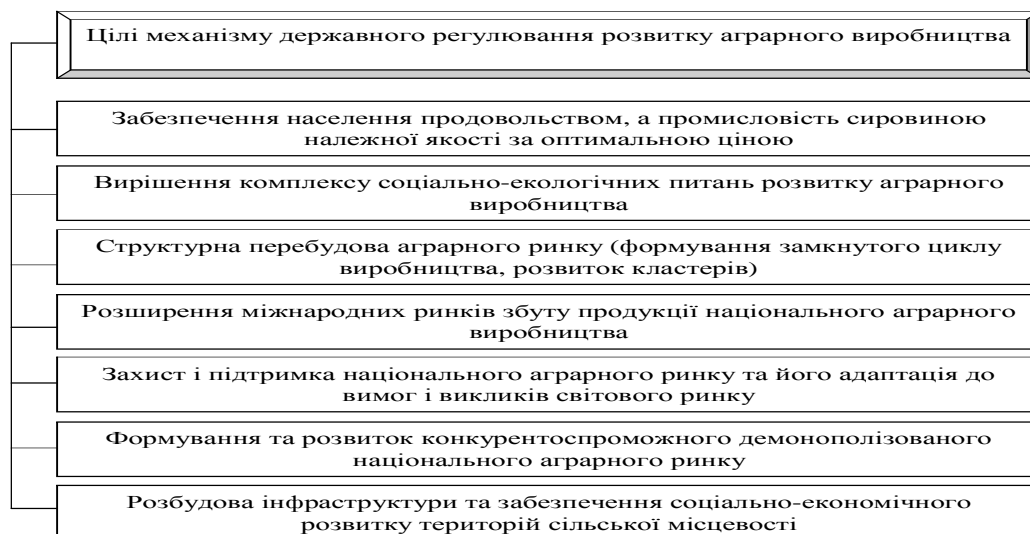

Рис. 1. Цілі механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва

* Розроблено автором на основі [1; 10; 14]

Реалізація визначених цілей відбувається у контексті виконання відповідних функцій, які притаманні державному регулюванню аграрного виробництва:

- гармонізація законодавства відповідно до міжнародних стандартів із метою інтеграції національного аграрного виробництва у глобальний аграрний простір;
- погодження інтересів суб'єктів аграрного виробництва, держави та суспільства;
- формування аграрної політики та відповідного нормативно-правового механізму;
- оптимальне стимулювання та регулювання диверсифікації, спеціалізації та агропромислової інтеграції для підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу;
- активізація сучасного інструментарію регулювання масштабів розвитку аграрного виробництва та його компонентів (застосування державних закупівель, субсидій, дотацій, пільгового оподаткування, інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів аграрного ринку тощо);
- формування інституційного забезпечення для інноваційного розвитку аграрного виробництва;
- організаційно-правове, адміністративне та фінансово-кредитне забезпечення соціально-економічного розвитку територій сільської місцевості;
- застосування політики національного протекціонізму для захисту внутрішнього аграрного ринку в умовах стрімких інтеграційних процесів держави;
- забезпечення оптимальних умов для розвитку аграрного виробництва шляхом покращення інвестиційного клімату, гарантування рівних умов інвестування, активізація механізму захисту прав інвестора та формування відповідного нормативно-правового забезпечення;
- розвиток органічного виробництва агропромислової продукції, що дозволить розширити існуючі та відкрити нові ринки збуту продукції;
- формування державної стратегії підтримки, бюджетного та податкового стимулювання аграрного виробництва;
- забезпечення системного контролю з боку держави за дотриманням суб'єктами аграрних відносин чинного законодавства щодо виготовлення, переробки та реалізації аграрної продукції, якості продуктів харчування та бережливого природокористування.

Провівши відповідні наукові дослідження, можемо зробити висновок, що немає чіткого єдиного тлумачення поняття «механізм державного регулювання». Ми схилиємося до думки науковців, які механізм державного регулювання розглядають як спосіб дій суб'єкта регулювання, який ґрунтується на базових функціях і принципах, забезпечуючи за допомогою форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення визначеної мети та розв'язання суперечностей. При цьому функції держави визначають напрями її діяльності, завдання й цілі, а механізм державного регулювання забезпечує способи їхньої реалізації [1–14].

Нами запропоновано розглядати сутність фінансово-кредитного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва як: по-перше, систему дій, яка містить комплекс організаційно-адміністративних, юридичних, соціально-економічних засобів, упорядкованих певним чином із метою подолання перешкод, що стоять на шляху реалізації фінансово-кредитних інтересів суб'єктів аграрного виробництва; по-друге, спосіб перетворення фінансово-кредитних ресурсів державного регулювання на відповідні результати державної політики (бюджетно-податкова, грошово-кредитна, цінова) у контексті реалізації комплексу організаційно-економічних, політичних та правових засобів.

Із точки зору концепції системності структура фінансово-кредитного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва має включати низку елементів: суб'єкти регулювання (державні органи влади); інструментарій (форми, методи та інструменти); об'єкт регулювання (аграрне виробництво); стратегічні цілі та індикатори фінансово-кредитного розвитку аграрного виробництва; ефекти, які генеруються в процесі реалізації механізму (Рис. 2).

Запропонований нами підхід до функціонування фінансово-кредитного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва дозволяє:

- забезпечити потреби суб'єктів аграрного виробництва у кредитних ресурсах;
 - сформувати ефективну систему оподаткування агропромислового виробництва;
 - активізувати ефективну систему страхування суб'єктів господарювання аграрного виробництва;

- визначити напрямки розвитку системи фінансової підтримки аграрного виробництва [5–8].

Систематизувавши погляди провідних науковців у сфері формування механізму державного регулювання аграрного виробництва, нами запропоновано класифікувати методи державного регулювання аграрного виробництва за формою впливу на прямі та непрямі. До методів прямого впливу доцільно відносити правові й адміністративні, методами опосередкованого (непрямого) впливу є фінансово-економічні. Саме фінансово-економічні методи займають провідне місце в системі державного регулювання аграрного виробництва та реалізуються через інструменти бюджетної, податкової, митної, грошово-кредитної, цінової й інвестиційної політики.

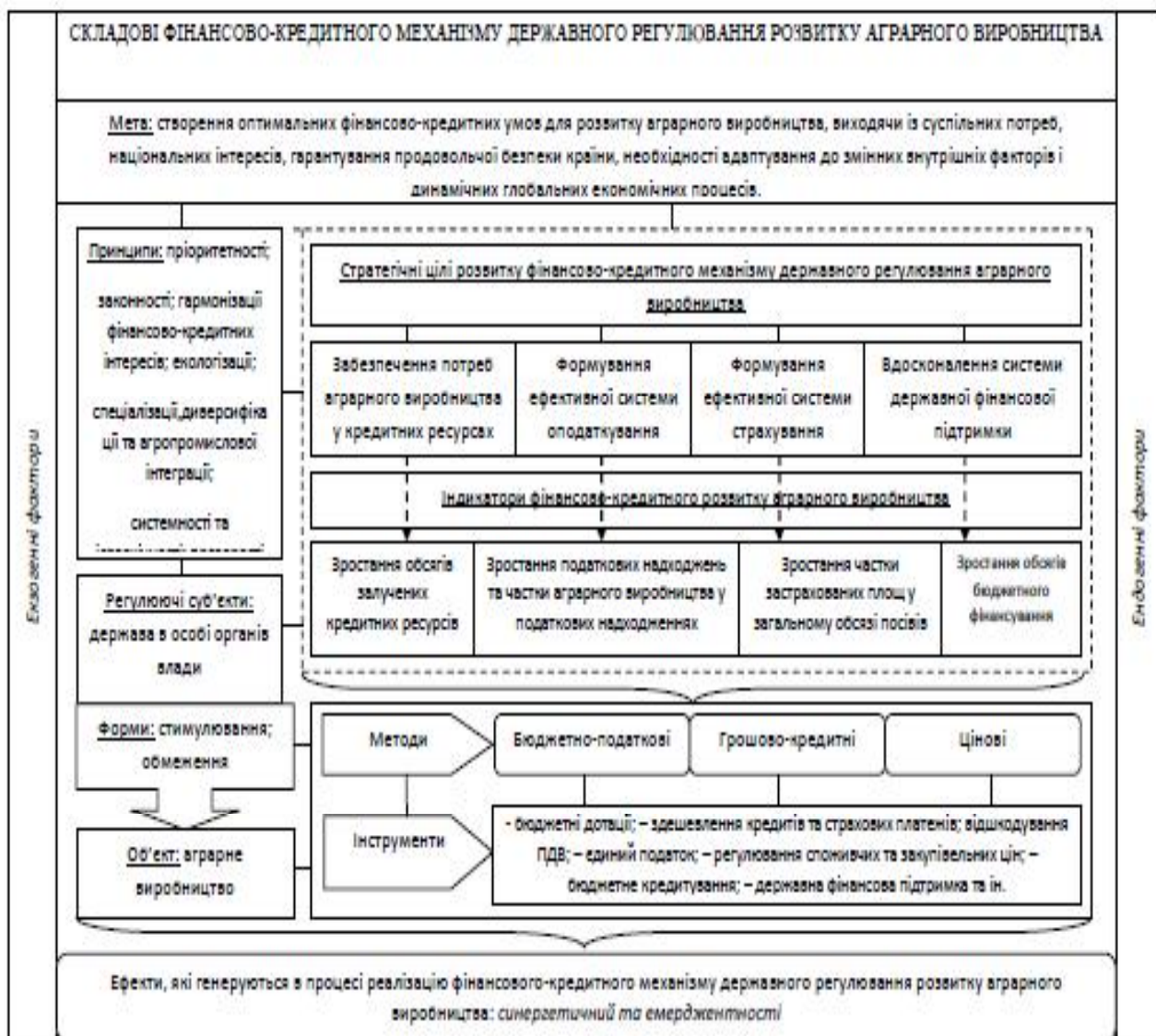

Рис. 2. Концептуальний підхід до функціонування фінансово-кредитного механізму державного регулювання розвитку аграрного виробництва

*Джерело: розроблено автором

Нами встановлено, що держава володіє цілим комплексом інструментів впливу на фінансово-економічні процеси в аграрному секторі. У науковому середовищі панує декілька підходів до класифікації інструментів державного регулювання аграрного виробництва, а саме:

- бюджетна група інструментів (фінансування сільгоспвиробництва, фінансування капітальних вкладень, субсидування процентних ставок, лізинг в аграрному секторі);
- цінова група інструментів (ринкові ціни, контрольні ціни, гарантовані ціни, захисні ціни, товарні та закупівельні інтервенції);
- податкова група інструментів (податкові пільги, спрощена система оподаткування, відстрочення податкових платежів, звільнення від сплати податків);
- соціальна група інструментів (підвищення рівня життя, медичне обслуговування, культурне обслуговування, розвиток освіти на селі);
- наукова група інструментів (фундаментальні наукові дослідження, підготовка фахівців, інноваційні програми розвитку та інформаційна підтримка аграрного сектора);
- кредитна група інструментів (сезонне кредитування, інвестиційне кредитування, іпотечне кредитування, вексельне кредитування, кредитна кооперація на селі);
- зовнішньоекономічна група інструментів (заохочення експорту продукції сільськогосподарського походження, нетарифне регулювання імпорту сільгосппродукції, змішана форма захисту внутрішнього ринку);
- група регулювання доходів (декларування цін, встановлення граничного рівня рентабельності, еквівалентний міжгалузевий обмін, підвищення доходів сільського населення) [1; 2; 7].

Висновки. Враховуючи специфічні особливості аграрного виробництва, під фінансово-кредитним державним регулювання розвитку аграрного виробництва варто розуміти процес цілеспрямованого впливу на фінансово-кредитний потенціал суб'єктів аграрного виробництва, що передбачає використання, адаптованого до сучасних глобалізаційних умов, державного регулюючого механізму з метою підвищення ефективності аграрного виробництва, збільшення доходів державного бюджету й забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції на вітчизняних і світових ринках.

За ринкових умов господарювання актуальності набувають питання необхідності участі держави у наданні фінансової допомоги тим суб'єктам аграрного виробництва, в ефективній роботі яких вона зацікавлена в першу чергу у контексті забезпечення продовольчої безпеки країни. Держава може впливати на розвиток аграрного виробництва шляхом прямої участі – через бюджетне фінансування загальнодержавних програм і через кредитування за рахунок коштів бюджету, тим самим здійснюючи міжгалузевий перерозподіл фінансових ресурсів і стимулюючи певні види діяльності відповідно до конкретної мети фінансово-кредитної політики.

Список використаних джерел:

1. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
2. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : монографія / Лузан Ю. Я. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 472 с.
3. Плеханов Д. О. Передумови створення ефективної державної інвестиційної політики в сільському господарстві / Д. О. Плеханов // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2006. – № 3. – С. 137 – 140.
4. Юрченко В. І. Про концептуальні основи державного регулювання розвитку міжрегіональної агропромислової інтеграції в умовах глобалізації економіки / В. І. Юрченко // Економіка та держава. – 2009. – № 11, листопад. – С. 218 – 219.
5. Загурський О. М. Інституціональне забезпечення державної підтримки аграрного сектору України / О. М. Загурський // Фінанси України. – 2012. – № 8. – С. 122 – 129.
6. Прокопа І. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку / І. Прокопа // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 50 – 59.

7. Бабко В. М. Напрями посилення регулюючої ролі держави в розвитку аграрного сектора / В. М. Бабко // Економіка та держава. – 2010. – № 5, травень. – С. 112 – 113.

8. Маркова Є. Ю. Еволюція методологічних підходів до формування конкурентних переваг суб'єктів аграрного виробництва / В. Є. Воротін, Є. Ю. Маркова // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 3. – С. 27 – 33.

9. Ніколюк О. В. Удосконалення державного регулювання соціально-економічного захисту агробізнесу України / О. В. Ніколюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2015 – № 12 (66). – С. 124 – 130.

10. Черан Є. М. Інституціонально-управлінські моделі стабілізації економічного потенціалу аграрного бізнесу / Є. М. Чекан // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2016. – № 12 (70). – С. 201 – 204.

11. Naymova L. N. Development of the innovative enterprises of the agrarian production in the current economic system of Ukraine / L. N. Naymova, O. V. Mityay, A. N. Galitsky // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3 (7). – С. 124 – 129.

12. Gryshova I. Modern Technologies in Public Administration Management: A Comparison of Estonia, India and United Kingdom / Gryshova I., Strielkowski W, Kalyugina S. // *Administratie si Management Public*. – 2017. – № 27. – P. 174 – 185.

13. Gryshova I. Competitive position stability of agricultural sector of Ukraine at internal and external markets / І. Ю. Гришова, О. В. Митяй, В. В. Кужель // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 3(177). – С. 66 – 73.

14. Shabatura T. Financial mechanism of economic security company / T. Shabatura, I. Grishova, A. Galitsky, S. Stoyanova- Koval, V. Zamlynsky, M. Shcherbata, T. Butenko // The collection includes material reports 3rd International Scientific and Practical Conference «Science and Society» held SCIEURO in London 20 – 21 March 2013. – P. 160 – 180.

*Матвієнко Роман Володимирович – здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України.

Стаття надійшла до редакції 05.08.2017 р.

УДК 35:002.8

Ігор Родченко *

ВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ САМОВПОРЯДКУВАННЯ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

У статті за результатами дослідження визначено сучасну парадигму розвитку механізмів самовпорядкування в системі державного управління України, що наведена відповідною матрицею, стовбцями якої є вид та зміст представлення базових знань щодо розвитку механізмів самовпорядкування у системі державного управління, а строками-рівнями – конкретизація певного виду та змісту цих знань. Виділено вісім таких рівнів: сутність самовпорядкування; сутність розвитку механізмів самовпорядкування; види самовпорядкування; базові підходи до самовпорядкування; механізми самовпорядкування; принципи самовпорядкування; критерії самовпорядкування; пріоритетні напрями модернізації.

Ключові слова: державне управління, парадигма, самовпорядкування, система.

Родченко И. Ю. Определение современной парадигмы самоупорядочения в системе государственного управления Украины.

В статье по результатам исследования определена современная парадигма развития механизмов самоупорядочения в системе государственного управления Украины, которая приведена в виде соответствующей матрицы. Столбцами этой матрицы являются вид и содержание представления базовых знаний по развитию механизмов самоупорядочения в